

2. Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження. – Київ: Наукова думка, 1987. – 472 с.
3. Жук А.К. Килимарство в Українських Карпатах // Культура та побут населення Українських Карпат – Ужгород, 1972.
4. Жук А.К. Сучасні українські художні тканини. – Київ: Наукова Думка, 1985. – 118 с.
5. Запаско Я. Українське народне килимарство / Я. Запаско – Київ: Мистецтво, 1973. – 112 с.
6. Никорак О.І. Сучасні художні тканини Українських Карпат / О.І. Никорак. – Київ: Наукова думка, 1988. – 222 с.
7. Сидорович С.Й. Художня тканина західних областей УРСР: / С.Й. Сидорович; АН УРСР. Музей етнографії та художнього промислу. – Київ: Наук. думка, 1979. – 152 с.

Стеценко Ю.Ю.

студентка,

*Київський університет імені Бориса Грінченка,
Інститут мистецтв*

АЙВАЗОВСЬКИЙ. З УКРАЇНОЮ В СЕРЦІ

«Це почуття або звичка, моя друга натура.
Зиму я охоче проводжу в Петербурзі, але трохи
повіє весною, на мене нападає туга
за батьківщиною –
мене тягне до Криму, до Чорного моря»

І. К. Айвазовський

Іван Костянтинович Айвазовський – видатний живописець зі світовим ім'ям. Він увійшов в історію світового мистецтва як мариніст-романтик, майстер класичного російського пейзажу, який досконало зміг перенести на полотно безмежну красу й велич морської стихії. Картинам Айвазовського, які найчастіше зображують море, кораблі, властиві емоційна піднесеність, тяжіння до героїки й романтичного пафосу («Дев'ятий вал», 1850). Як відомо, за своє творче життя художником було створено більше шести тисяч полотен.

Хоча І.К. Айвазовський і вважається російським живописцем, та все ж його творчість нерозривно пов'язана з Україною, особливо з такими містами як Одеса, Олександрівськ – територія сучасного міста Запоріжжя, та Феодосія – рідне місто видатного майстра.

До народження І. К. Айвазовського його батьки жили у Галичині – поблизу Львова. Потім переїхали до міста Феодосія. Перші повідомлення в одеській тогочасній періодиці про Гайвазовського (так називали спершу на польський манер) датуються 1841 роком. Уперше його персональна виставка відбулася в Одесі 1846 року. Загалом, Іван Айвазовський належить до «піонерів подібних імпрез», адже персональні виставки у згадані часи на теренах тодішньої Російської імперії були незвичним явищем в суспільстві. Усього в Одесі відбулося 14 прижиттєвих персональних виставок видатного митця. 1894 року Іван Костянтинович став членом Товариства південноросійських художників.

Цьому передувала його плідна, активна діяльність в Одеському товаристві красних мистецтв та Одеському товаристві історії старожитностей.

Одесі Іван Айвазовський також подарував одну зі своїх кращих робіт так званої «пушкініани» – «Пушкін на березі Чорного моря» (1897). Іван Айвазовський не намагався посісти місце видатного портретиста. Та все ж є одна картина, якою автор пишався – «Пушкін в Гурзуфі». До творів, які часто виділяють, можна віднести і «Ніч на Чорному морі», яка написана в Одеській рисувальній школі і подарована митцем навчальному закладу, в стінах якого була створена.

Ця робота свідчить про надзвичайні можливості людської художньої пам'яті і уяви. Газета «Одеські вісті» (російською мовою) від 1886 року про це писала : « <...> Знаменитий маляр продемонстрував учора учням тутешньої рисувальної школи прийоми свого письма <...> Темою картини Іван Костянтинович вибрав свіже бачену при поїзді з Криму до Одеси місячну ніч на морі <...> Картина була написана від 1-ї години до 4-ї пополудні» [1]. Що стосується благодійної діяльності митця – це значна, окрема тема в біографії художника. Фактично усі згадані вище виставки уславленого мариніста носили благодійний характер.

«Мати, щоб допомагати» – цей девіз справжнього «сина» романтичного століття, неабиякої особистості.

Однак суспільна й добродійна діяльність Айвазовського ніколи не була односторонньою. Заснувавши у Феодосії нову вірменську школу й друкарню, побудувавши нову й відремонтувавши стару вірменські церкви, у той же час цікавився археологією і заснував історико-археологічний музей, сприяв будівництву залізниці, відкрив загальноміське художнє училище, ще за власні кошти провів у Феодосії питну воду, за що в знак вдячності від місцян був удостоєний зведенням в його честь фонтаном-пам'ятником, одним із прикрас якого стала бронзова палітра, увінчана лаврами з написом: «Доброму генію».

Продовжуючи тему України, хочеться згадати також Олександрівськ – територію сучасного міста Запоріжжя, де неодноразово перебував, подорожуючи, Іван Костянтинович.

Відкритий степовий простір був близький уявленню прославленого митця, де морські хвилі замінювали «хвилі ковили та пшениці, які ганяв вітер» і тим самим привертати увагу майстра. У сприйнятті простору, степ дуже схожий з морем. Тому степова тематика займає теж значне місце у його творчості, поступаючись лише мариністичним сюжетам. На своїх полотнах І.К. Айвазовський зображував зелені трави та золоті хліби, степові вітряки та чумацькі валки. Ця тематика, на відміну від морської, вже статична.

Одним з найпопулярніших елементів степових сюжетів Івана Костянтиновича були зображення чумаків та їх побуту. Великі фури, запряжені повільними волами, нагадують важкі кораблі, а повітряні млини с рухливими лопастями уособлюють легкі вітрильники. Цим картинам були непритаманні традиційні уявлення про стиль І.К. Айвазовського. Ось що про це писала дослідник І. Ніколаєва на початку ХХ ст., порівнюючи морські та степові пейзажі І. Айвазовського: « <...> У цих пейзажах (морських) мотиви завжди

були поетичні і красиві по фарбах, але великий майстер опинявся абсолютно безсилим зобразити що-небудь інше. Живопис цих пейзажів (степових) завжди виявлявся безсильним, і малюнки такими невмілими, що навіть були сумніви, чи Айвазовський писав ці полотна...» (російською мовою) [2, с. 27-28].

Айвазовський неодноразово зустрічав чумаків та їх валки у степу під час своїх подорожей через Нижнє Подніпров'я до рідної Феодосії з Петербурга, або навпаки, коли їхав до столиці.

Чумацька тематика кілька разів з'являлась в творчості Івана Костянтиновича. Вперше – середина 50-х – початок 60-х років ХІХ ст. і вдруге – на межі 70-х рр. («Обоз чумаків у степу» (1856), «Чумаки у Малоросії» (літній та зимовий періоди), «Чумаки на відпочинку» (1856), «Воли наперешийку» (1860), «Обоз чумаків» (1862), «Український пейзаж з чумаками» (1869), «Ніч на Україні» (1871).

Що стосується Ураїни, його художньої спадщини, то повніше всього творчість майстра представлена в заснованій ним Феодосійській картинній галереї, яка на даний момент носить його ім'я.

Ось таким був цей надзвичайний художник, Іван Костянтинович Айвазовський – «митцем морської енциклопедії» зі світовим ім'ям, благодійником, меценатом, археологом. Та найголовніше – людиною, безмежно закоханою в море.

Список використаних джерел:

1. Кудлач В. «Нетиповий» Айвазовський. Газета: № 133, 2017).
2. Николаева Н. К. И. К. Айвазовский / Н. К. Николаева. – Москва: Изд. Маевского, 1914. – 48 с.
3. Aphorisme.ru – собрание афоризмов: афоризмы и мудрые мысли, крылатые фразы, высказывания, выражения, цитаты и изречения, 2018 ©. Режим доступа: <http://www.aphorisme.ru/by-authors/ayvazovski/?q=4549>
4. Литовченко Н. І., Філас В. М. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2015. Вип. 43.
5. Київський національний музей російського мистецтва. Упорядник: Ю. Вакулєнко – буклет.
6. Феодосійська картинна галерея ім. І. К. Айвазовського: [буклет / упоряд., авт. тексту С. С. Полун ; пер. на англ. В. Котолупова]. – К.: Мистецтво, 1973. – 9, [1] с. : іл., [19] арк. іл. – (Скарби музеїв України).
7. «Айвазовський». Бєлий Город. Москва, 2003.
8. Полун С. Українські пейзажі мариніста: до 175-річчя від дня народження І.К. Айвазовського / С. Полун // Культура і життя. – 1992. – 25 лип. – С. 4.